

Klauzurní práce z exekučního a insolvenčního práva

Insolvence

Pan Velmidbalý se dozvěděl, že jedna z jeho dlouhodobých obchodních partnerek, společnost Natotata, s. r. o., podala sama na sebe insolvenční návrh s návrhem na prohlášení konkursu. Následně se pan Velmidbalý dozvěděl z insolvenčního rejstříku, že insolvenční soud dne 10. 7. 2019 zjistil úpadek zmíněné společnosti, prohlásil na její majetek konkurs, ustanovil insolvenčního správce, vyzval věřitele, kteří se ještě nepřihlásili, aby podali své přihlášky pohledávky do 2 měsíců od právní moci usnesení, a určil termín přezkumného jednání i první schůze věřitelů na čtvrtek 5. 10. 2019.

Pan Velmidbalý podal na formuláři přihlášku pohledávky. Ze zprávy insolvenčního správce pak zjistil, že dne 30. 5. 2019 dlužník prodal prakticky jediný svůj majetek (veškeré vybavení své provozovny) personálně propojené společnosti Xur, s. r. o. Současně po uplynutí lhůty k podávání přihlášek se z insolvenčního rejstříku dozvěděl, že přihlášky pohledávky uplatnilo celkově 8 věřitelů, mezi nimiž byl i obchodní konkurent pana Velmidbalého společnost Přeprodáváme s.r.o., který přihlásil pohledávku na zaplacení kupní ceny za dodaný vysokozdvizný vozík.

Pan Velmidbalý dne 2. 10. 2019 podal u insolvenčního soudu žalobu na vyslovení neúčinnosti zmíněné kupní smlouvy, a to proto, že kupní cena měla být vypořádána bez přiměřeného protiplnění. Ohledně způsobu placení kupní ceny bylo totiž ve smlouvě obsaženo ujednání, že proti pohledávce prodávajícího z této kupní smlouvy se započítává pohledávka, kterou má vůči němu kupující z titulu smluvní pokuty; tím došlo podle názoru žalobce ke zkrácení přihlášených věřitelů. Ve vylicení rozhodujících skutečností pan Velmidbalý argumentoval skutečnostmi bezprostředně souvisejícími s úpadkem dlužníka a insolvenčním řízením. Pan Velmidbalý se vyslovení neúčinnosti domáhal na základě ustanovení obsažených v insolvenčním zákoně. Dále se zúčastnil přezkumného jednání a schůze věřitelů. Pan Velmidbalý na přezkumném jednání popřel ústně do protokolu pohledávku společnosti Přeprodáváme s.r.o. v celém rozsahu co do pravosti, když jako důvod popření uvedl promlčení pohledávek. Insolvenční soud vydal před koncem přezkumného jednání usnesení, jímž odmítl popření pohledávky panem Velmidbalým z důvodu pozdního popření pohledávky a nenaplnění zákonem stanovené formy popření.

V incidenčním sporu k odpůrcí žalobě pana Velmidbalého vydal insolvenční soud usnesení, jímž žalobu odmítl z důvodu, že byla podána osobou, která k tomu nebyla oprávněna, neboť odporovat právním úkonům z důvodů vymezených insolvenčním zákonem v rámci incidenčního sporu může jen insolvenční správce.

Otázky

a/ Odmítl insolvenční soud popření pohledávky přihlášené společnosti Přeprodáváme s.r.o. panem Velmidbalým v souladu se zákonem?

b/ Odmítl insolvenční soud odpůrcí žalobu pana Velmidbalého důvodně?

a/

Odmítl insolvenční soud popření pohledávky přihlášené společnosti Přeprodiváme s.r.o. panem Velmidbalým v souladu se zákonem?

I.

Jedním ze základních pilířů insolvenčního řízení je uplatňování a uspokojování pohledávek věřitelů dlužníka.

Věřitelé mají právo (nikoli povinnost) své pohledávky v insolvenčním řízení uplatnit, a to přihláškou nebo pořadem práva.

Posuzování důvodnosti přihlášení pohledávek se uskutečňuje jejich přezkumem. V rámci přezkumu mohou být pohledávky popřeny nebo zjištěny.

Přihlášený věřitel je oprávněn dle § 192/1 a § 200 IZ písemně popřít pohledávku jiného věřitele, musí tak být učiněno na předepsaném formuláři a musí mít stejné náležitosti jako žaloba dle OSŘ. Při řešení úpadku konkursem nebo reorganizací se k popření pohledávky přihlíží pouze tehdy, podá-li jej přihlášený věřitel ve stanovené lhůtě 3 pracovní dny před konáním přezkumného jednání. V případě, že insolvenční soud vyhodnotí, že jsou dány důvody pro nepřihlížení k popření, takové popření odmítne; při řešení úpadku konkursem nebo reorganizací tak učiní do konce přezkumného jednání.

II.

V poměrech této věci pan Velmidbalý byl přihlášeným věřitelem. Pan Velmidbalý pohledávku přihlášenou společností Přeprodiváme s.r.o. popřel ústně a až na přezkumném jednání. Pan Velmidbalý pohledávku popřel po uplynutí lhůty uvedené v § 200/2 IZ a učinil tak ústně, čímž nerespektoval požadavky zákona, aby popření bylo uskutečněno na předepsaném formuláři s náležitostmi žaloby (§ 200/1 IZ). Soud popření pohledávky odmítl v zákonem stanoveném čase – do konce přezkumného jednání.

III.

Insolvenční soud odmítl popření pohledávky společnosti Přeprodiváme s.r.o. panem Velmidbalým v souladu se zákonem.

b/

Odmítl insolvenční soud odpůrčí žalobu pana Velmidbalého důvodně?

I.

Dalším ze základních pilířů insolvenčního práva a řízení je odpůrčí právo. Tento nástroj umožňuje napadnout právní jednání dlužníka učiněné v minulosti nebo v průběhu insolvenčního řízení, jimiž dlužník zkrátil uspokojení svých věřitelů nebo některé zvýhodnil na úkor jiných (§ 235/1 IZ).

Takové úkony jsou relativně neúčinné.

Odpůrčí žalobu je oprávněn podat pouze insolvenční správce (§ 235/2 a § 239/1 IZ); Insolvenční zákon konstatuje, že v případě, že incidenční žalobu podá osoba, která k tomu nebyla oprávněna, insolvenční soud ji odmítne (§ 160/4 IZ).

II.

V řešené věci podal k insolvenčnímu soudu pan Velmidbalý odpůrčí žalobu proti společnosti Xur s. r. o., jíž se domáhal vyslovení neúčinnosti kupní smlouvy, kterou dlužník na předmětnou společnost převedl veškeré vybavení své provozovny (zbývající majetek) bez přiměřeného protiplnění, čímž zkrátil uspokojení věřitelů. Ve vylíčení rozhodujících skutečností pan Velmidbalý argumentoval skutečnostmi bezprostředně souvisejícími s úpadkem dlužníka a insolvenčním řízením. Pan Velmidbalý se vyslovení neúčinnosti domáhal na základě ustanovení obsažených v insolvenčním zákoně. Zahájil tím incidenční spor dle § 159/1 písm. d/ IZ. Pan Velmidbalý má v předmětném insolvenčním řízení postavení přihlášeného věřitele, nikoli insolvenčního správce. Oprávněnou osobou k podání odpůrčí žaloby dle insolvenčního zákona je pouze insolvenční správce (§ 235/2 a § 239/1 IZ), pan Velmidbalý tak nebyl osobou oprávněnou k podání odpůrčí žaloby. Fakt, že pan Velmidbalý podal odpůrčí žalobu, aniž byl osobou k tomu oprávněnou, je důvodem pro odmítnutí žaloby dle § 160/4 IZ.

III.

Insolvenční soud odpůrčí žalobu pana Velmidbalého odmítl důvodně.

Exekuce

Okresní soud v Uherském Hradišti uložil rozsudkem pro uznání nároku podle § 153a odst. 3 ve spojení s § 114b odst. 5 OSŘ ze dne 5. 3. 2019 žalovanému Jiřímu Karáskovi povinnost zaplatit žalobci Františku Kameníčkově částku 17 500 Kč s příslušenstvím a dále přiznal žalobci právo na náhradu nákladů řízení. Poté, co se rozsudek stal vykonatelným, podal Kameníček návrh na nařízení výkonu rozhodnutí prodejem movitých věcí povinného. Soud tomuto návrhu vyhověl.

Povinný Jiří Karásek se bránil návrhem na zastavení výkonu rozhodnutí. Svůj návrh odůvodnil tím, že dlužnou částku oprávněnému již před vydáním rozsudku pro uznání zaplatil. K prokázání tohoto tvrzení předložil výpis ze svého bankovního účtu, z něž má vyplývat, že tuto částku oprávněnému poukázal již dne 25. 1. 2019. Proto také považoval výzvu soudu podle § 114b OSŘ za zcela nadbytečnou a irelevantní a nijak se k ní nevyjadřoval. Není-li podle hmotného práva nic dlužen, nemůže proti němu být vedeno ani exekuční řízení.

Soud návrhu povinného na zastavení výkonu rozhodnutí nevyhověl, neboť proti usnesení o nařízení exekuce se má povinný bránit odvoláním, a ne návrhem na zastavení výkonu rozhodnutí.

Před dražbou sepsaných věcí přihlásili své pohledávky Karel Pekař a Miroslav Tesař. Pekař v přihlášce uvedl, že výše jeho pohledávky s příslušenstvím činí 5 000 Kč a její existenci doložil stejnopisem rozsudku Okresního soudu ve Zlíně ze dne 12. 4. 2017, opatřeným doložkou vykonatelnosti. Tesař v přihlášce uvedl, že jeho pohledávka i s příslušenstvím činí 12 000 Kč a je zajištěna zástavním právem na jedné z věcí, které byly sepsány a mají být prodány v dražbě. Existenci zástavního práva doložil stejnopisem zástavní smlouvy, z níž vyplývalo, že zástavní právo vzniklo dne 15. 12. 2016.

Po srážce nákladů prodeje činil výtěžek dražby 30 000 Kč. Soud je mezi pohledávky oprávněného Františka Kameníčka (jež po vyčíslení včetně příslušenství, nákladů nalézacího řízení a nákladů výkonu rozhodnutí činila dohromady 26 000 Kč), věřitele Karla Pekaře (5 000 Kč) a Miroslava Tesaře (12 000 Kč) rozdělil podle tohoto pořadí:

- První pořadí má podle názoru soudu pohledávka věřitele Pekaře, neboť se na rozdíl od pohledávky věřitele Tesaře opírá o vykonatelný rozsudek, a na rozdíl od pohledávky oprávněného Kameníčka byl tento rozsudek vynesena dříve;
- Druhé pořadí má pohledávka oprávněného, neboť byla rozsudkem přiznána později než pohledávka věřitele Pekaře, ale na rozdíl od pohledávky věřitele Tesaře se opírá o exekuční titul;
- Poslední v pořadí je pohledávka věřitele Tesaře, neboť se na rozdíl od předchozích dvou neopírá o exekuční titul. Taková pohledávka musí mít logicky slabší postavení než pohledávky judikátní.

Na základě toho soud přiznal věřiteli Pekařovi celých 5 000 Kč, oprávněnému 25 000 Kč (výtěžek totiž nestačil k jejímu plnému uspokojení) a na věřitele Tesaře nezbylo nic.

Otázky

a/ Měl soud návrhu Jiřího Karáskova na zastavení výkonu rozhodnutí vyhovět?

b/ Je závěr soudu o rozvrhu výtěžku správný?

a/

Měl soud návrhu Jiřího Karáska na zastavení výkonu rozhodnutí vyhovět?

I.

Návrhem na zastavení výkonu rozhodnutí uplatňuje povinný některý z důvodů absolutní nebo relativní nepřipustnosti exekuce. Ty jsou vypočteny především v § 268 OSŘ. Podle písm. g) lze návrhem na zastavení exekuce uplatnit okolnost, že po vydání exekučního titulu zaniklo právo jím přiznané; tím mezi povinným a oprávněným vzniká tzv. opoziční spor, o němž rozhoduje soud v exekučním řízení (jde tedy o tzv. incidenční spor).

K zániku práva může dojít např. splněním nebo jiným způsobem zániku závazku. Podstatné však je, že – krom koncepčně nesprávné výjimky mířící na kontumační rozsudky – důvodem pro zastavení exekuce jsou jenom skutečnosti, s nimiž je spojen zánik vymáhaného práva, které nastaly až po vzniku exekučního titulu, nikoliv před jeho vydáním. Tato úprava souvisí s účelem exekučního řízení a jeho vztahem k řízení nalézacímu. Exekuční řízení nespočívá bezprostředně na hmotném právu, ale slouží k faktické nucené realizaci práva na plnění, které bylo evidentním způsobem stanoveno v exekučním titulu a které povinný neposkytl oprávněnému dobrovolně. Exekuční titul představuje nepřekročitelnou hranici mezi nalézacím a exekučním řízením; v rozporu s tímto pojetím by bylo, pokud by se v exekučním řízení měl soud zabývat skutečnostmi, které nastaly před vznikem exekučního titulu, a které proto mohly být uplatněny v řízení vedoucím ke vzniku exekučního titulu.

V odvolání proti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí lze namítat jen ty skutečnosti, jež jsou pro nařízení výkonu rozhodnutí rozhodné. Při nařizování exekuce se soud nezabývá otázkou, zda po vzniku exekučního titulu nezaniklo právo jím přiznané. Touto okolností se může zabývat až ve fázi rozhodování o návrhu na zastavení exekuce. Odvoláním proto tuto okolnost uplatňovat nelze.

II.

Povinný návrh na zastavení exekuce odůvodňoval tvrzením, že došlo k zániku vymáhaného práva. V rozporu s § 268 odst. 1 písm. g) OSŘ však tento návrh opřel o skutečnost, která nastala před vznikem exekučního titulu: soud rozsudek vydal dne 5. 3. 2019, k zániku vymáhaného práva zaplacením (splněním) mělo dojít již 25. 1. 2019. Povinný měl tuto okolnost uplatnit již v nalézacím řízení. V exekučním řízení ji již uplatňovat nemůže. V dané věci nejde ani o kontumační rozsudek, ale rozsudek pro uznání, a proto se nemůže ani uplatnit výjimka uvedená v závěru tohoto ustanovení.

Nesprávný je ovšem i právní názor soudu, podle něž měl povinný podat odvolání proti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí. Pro nařízení exekuce totiž není významné ani to, zda po vzniku exekučního titulu došlo k zániku práva přiznaného exekučním titulem; tím méně je bez významu, zda taková okolnost nastala již před vznikem exekučního titulu.

III.

Soud neměl návrhu Jiřího Karáska na zastavení exekuce vyhovět.

b/

Je závěr soudu o rozvrhu výtěžku správný?

I.

Podle § 328b odst. 4 písm. g) OSŘ se při rozvrhu podstaty mohou oprávněný, ti, kdo do řízení přistoupili jako další oprávnění, a další věřitelé domáhat uspokojení jiných vymahatelných pohledávek nebo pohledávek zajištěných zadržovacím nebo zástavním právem nebo zajišťovacím převodem práva, než pro které byl nařízen výkon rozhodnutí, jestliže je přihlásí nejpozději do zahájení dražby, jestliže v přihlášce uvedou výši pohledávky a jejího příslušenství a prokáží-li je příslušnými listinami.

Má-li být v mobiliární exekuci uspokojeno několik pohledávek, řídí se soud při rozvrhu výtěžku mezi oprávněného, další oprávněné a přihlášené věřitele pořadím jejich pohledávek (§ 331 odst. 2 OSŘ). To platí i pro pohledávku zástavního věřitele (§ 331a odst. 1 věta druhá OSŘ).

Pořadí se řídí dnem, kdy došel soudu návrh na nařízení výkonu rozhodnutí nebo přihláška věřitele (§ 332 odst. 1 OSŘ). Pro pořadí zástavního práva je rozhodující den jeho vzniku (§ 332 odst. 2 OSŘ).

II.

V rozrhovém řízení byly uspokojovány tři pohledávky. Soud upřednostnil pohledávky přiznané exekučním titulem před pohledávkou zajištěnou zástavním právem, a ve vztahu mezi prvními dvěma pohledávkami považoval za rozhodný den vzniku exekučního titulu. Takové hledisko však vůbec neodpovídá shora citovaným ustanovením občanského soudního řádu.

Pro pohledávku Miroslava Tesaře, zajištěnou zástavním právem, je rozhodující den jeho vzniku; tím je 15. 12. 2016. Tato pohledávka je v pořadí pohledávek uspokojovaných v rozvrhu na prvním místě a vzhledem k výši výtěžku může být uspokojena v plném rozsahu (12 000 Kč). Pro pohledávky oprávněného a přihlášeného věřitele je rozhodující den, kdy u soudu byly uplatněny (návrhem na nařízení exekuce nebo přihláškou). Z toho, že věřitel Karel Pekař svou pohledávku přihlásil do již běžícího exekučního řízení, je zřejmé, že jeho pohledávka má horší pořadí než pohledávka oprávněného Františka Kameníčka. Na druhém místě proto měla být uspokojena pohledávka oprávněného; vzhledem k výši uspokojení pohledávky s lepším pořadím na ni zbývalo už jen 18 000 Kč. Na pohledávku přihlášeného věřitele Karla Pekaře ve výši 5000 Kč potom nezbyla v rozvrhu žádná částka.

III.

Závěr soudu o rozvrhu výtěžku nebyl správný.